

Meloë proscarabaeus-wijfje over het kerkhofwegske en die heeft reeds een sleepend uitpuilend gezwollen achterlijf.

Te 5 u. 's avonds — wie zou dit verwacht hebben? — regenen dat het giet; die Meloë ♂ heeft het dus wel goed voor gehad; die verwachte regen; hij was er wel zeker van dat hij niet lang zou moeten werken in zijn nauwsluitend prangend pijpje; en dat de regen hem dus spoedig uit zijn benepen toestand zou helpen en omhoog naar het schoone ruime lenteleven.

'n Meloë-foto heb ik niet, maar hier zijn ze, zie! die Bombylius' nimfhulsels (afb. 1) die ook *prangend* uit die Andrena-pijpjes gekomen zijn, en hierbij ook nog die bloeiende sporangiën-toppen van Veldpaardestaarten, iets later als een heel geheimzinnig heksenbosch ten gerieve van die geheimzinnige vliegende geweldig lange uitstekende dunne Bombylius' tongen. Meloë, Bombylius, Equisetum, dat is allemaal uit die enge Andrena-pijpjes gegoocheld gekomen. Waar het Andrena-moedertje, verleden jaar, niets dan wat pollen, wat honig en een heel klein eitje in den grond stopte, heeft de wondere lentegoochelaar het tooverachtigste lenteleven uitgegoocheld, en dat alles nog wel uit dien ouden grafterp! Verrassend contrast voorwaar: het wonderbaarste *leven* uit dien *dooden* grafterp.

Lubbeek, Januari 1939.

J. H. BOLS.

VAN DEN HAK OP DEN TAK.

Toen de Paaschvacantie in zicht kwam heb ik een lang programma opgemaakt van alles, wat er in dien tijd gebeuren moest. Dat was heel wat: Er moest, bij wijze van spreken, een groote schadepost ingehaald worden, want ik had de eerste maanden van het jaar nauwelijks zoo nu en dan gelegenheid kunnen vinden een beetje frissche lucht te happen. Helaas stuurde het barre winterweer de plannen voor een groot deel in de war. „Wat in 't vat zit, verzuurt niet”, zegt het spreekwoord, en daarmee zullen we ons dan maar troosten, al is de troost een beetje schraal. Een kort verslag van wat werd afgedaan laat ik hier volgen.

Mijn eersten vrijen middag besteedde ik aan een tochtje, dat via een plantsoen naar het rivierklei-gebied leidde. 't Is elk jaar een stille strijd tusschen mij en den technischen dienst der plantsoenen wie eerst is. 't Is me éénmaal gebeurd, dat ik achter het net vischte. De tuinman had alle onkruid keurig verwijderd, de grasrandjes recht afgestoken en alle zand verdienstelijk geharkt. In de oogen van de meeste wandelaars zag het er volmaakt uit in het plantsoen, maar ik miste met weemoed in het hart den opgeruimden „rommel”. Immers, wie op den juisten tijd komt, vindt hier te midden van allerlei gewoon spul drie buitengewoon interessante voorjaarsplanten, te weten heelbeen, kandelaartjes, en driebladeereprijs. (Fig. 1).

Heelbeen (*Holosteum umbellatum* L.) vertoont mooie geotropische bewegingen: de bloemstelen slaan na den bloeitijd terug, en richten zich later weer op. Ik zou van deze plant heel wat kunnen vertellen, maar ik kan met weinig woorden volstaan,

want Dr. A. J. M. Garjeanne wijdde er een zeer lezenswaardig opstel aan in „De Levende Natuur” van 1 April 1924.

Kandelaartjes (*Saxifraga tridactylites* L.) hebben een tijdje in een kwaden reuk gestaan. 't Schijnt, dat er verondersteld is, dat de plantjes insecteneters waren op dezelfde wijze als de Zonnedauwtjes. Misschien was de roode kleur, die bladen en stengels vaak vertoonen, tezamen met de beharing, daar oorzaak van. De blaam was in elk geval onverdiend! 't Is een leuk sierlijk gewasje, hoe klein en nietig ook!

Driebladeereprijs (*Veronica triphyllos* L.) heeft mooi-helderblauwe, vrij groote bloemen. Als ik den naam eereprijs hoor of lees, denk ik altijd aan 't mooie boekje „Onkruid”, van F. W. van Eeden, en komt me de zin in de gedachten: „Daarom heet het in het Duitsch „Männertreue”, in het Hollandsch „Eerenprijs”. In beide benamingen ligt bittere ironie”. Hij schreef deze woorden, nadat hij vertelde, dat de bloemen van *Veronica Chamaedrys* spoedig afvallen, een eigenschap van alle eereprijs-bloemen trouwens.

We hadden dezen keer den wedstrijd met den technischen dienst weer gewonnen en togen dus vol goeden moed de stad door, zuidwaarts, naar 't rivierkleigebied. Onderweg, op een akker, waar we een paar jaar geleden de vroege Eereprijs (*Veronica praecox* All.) terugvonden, zagen we ook van de driebladeereprijs en de kandelaartjes mooie exemplaren. Maar het eigenlijke doel van onze tocht was een weide met *Primula officinalis* Jacq., de gewone sleutelbloem. Het verwondert ons telkens weer, dat deze plant hier in zoo'n betrekkelijk scherp begrensde gebied voorkomt. (Hetzelfde is het geval met *Colchicum autumnale*, aan de andere zijde der stad).

Het was onderwijl veel te laat geworden om nog naar de slanke sleutelbloem te gaan kijken, die aan den oever van een beekje tezamen met goudveil en gele doove-netel groeit. Alleen voor een vluchtig kijkje bij de wilde aronskelken (*Arum maculatum* L.) was nog tijd; de bosschen en boschjes met anemonen, klaverzuring en muskuskruid moesten helaas ook links- en rechts blijven liggen.

Den volgenden morgen zou ik op de fiets naar het noorden trekken, maar de koude, snijvende tegenwind deed me besluiten de reis per bus en trein te doen. Mijn doel

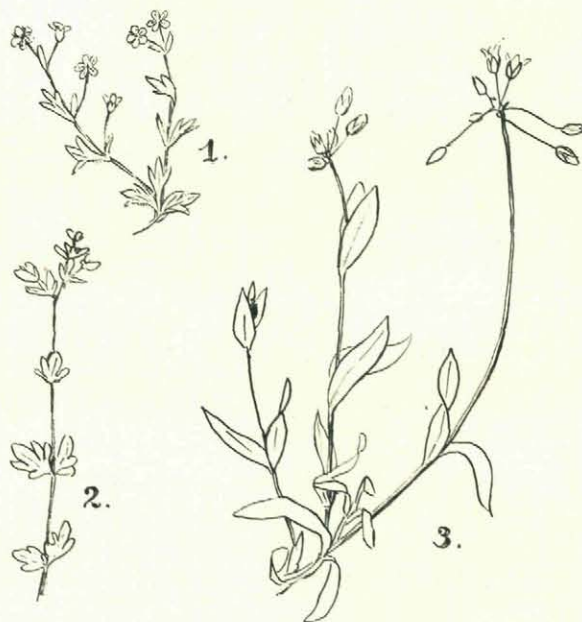

Fig. 1. 1. Kandelaartjes. 2. Driebladeereprijs.
3. Heelbeen.

was Zuid-Oost Drente, en dat was met deze koude Paschen blijkbaar het koudste oord van Nederland. Ik had me o.a. veel voorgesteld van een bezoek aan Emmen. Daar moesten volgens de krantenberichten de vossen ongeveer even algemeen zijn, als hier de wilde konijnen. Ik heb geen enkelen vos gezien, wel hazen, konijnen en patrijzen, ofschoon die volgens de geruchten reeds bijna allemaal door de Reintjes geconsumeerd waren. Een enthousiaste Emmenaar vertelde mij van zijn ontmoetingen in de dennen met reeën, kruisbekken, goudvinken en kleine spechten. Het eenige opmerkelijke feit, dat ik zelf vermocht te constateeren, was de talrijkheid van de winterpostelein (*Claytonia perfoliata* Don.) in een greppel naast een hoofdweg door het bosch. Het blijft toch altijd een leuk plantje, deze vreemdeling uit Amerika met z'n doorgroeide bladeren.

Een Paschen in een echt Drentsch dorp is een bron van vreugde voor de beminnaars der vaderlandsche folklore, omdat het branden van het Paaschvuur nog op Oud-Germaansche wijze plaats vindt, en niet ingesteld is op vreemdelingenbezoek. Een teerton vervangt het offerdier; de prille en de rijpere jeugd geven ongewild en ongeweten een allegorische voorstelling van den strijd tusschen den wijkenden winter en den komenden zomer, en de opgeschoten jongens en meisjes zien het hoogtepunt van het feest in een wederzijdsche zwartmakerij. Bij dit Paaschfeest in 1938 was echter van het wijken van den winter weinig te bespeuren. Den tweeden Paaschdag maakten we een sneeuwjacht mee, waar we onmogelijk tegen in konden fietsen. En op Dinsdag na Paschen lag er 's morgens een flink pak sneeuw. Mijn plan was heel in de vroegte op de fiets te stijgen, en naar Meppel te fietsen, maar ik vond het beter in elk geval eenige uren te wachten. Gelukkig scheen het zonnetje, en om tien uur reisde ik dan maar af, alhoewel toen nog lang alle sneeuw niet was weggedooit. Mijn weg ging over een oud landgoed, waar eens de raven broedden, en nu nog een groote roekenkolonie huist. Ik zag er enkele staartmeesjes, verbazend veel groene spechten, en — wat me buitengewoon verheugde — de gele anemoon (*Anemone ranunculoides* L.), die er jaren geleden al gesignaleerd was, maar na het aanleggen van een straatweg, verdwenen scheen. Ook bloeiden er maagdepalm (*Vinca minor* L.), enkele boschanemonen (*Anemone nemorosa* L.) en ontelbare klaverzuringen (*Oxalis Acetosella* L.). Aan een plasje lag onder een sparretak een eendennest met tien eieren.

Verder bood de tocht weinig, dat het vermelden waard is, behalve een fikse hagelbui en eenige oude wallen met bloeiende sleedoorns (*Prunus spinosa* L.). Die oude wallen wekten weemoedige gedachten, want de beroemde, schilderachtige Drentsche wallen worden langzaam maar zeker alle afgegraven. Het karakteristieke, dat onze verschillende landschappen kenmerkt, verdwijnt meer en meer. De heiden worden akkers en weiden, en de akkers en weiden worden één troosteloze steppe met prikkeldraad-afrasteringen. In andere landen is het niet anders. Hermann Löns zuchtte reeds: „De nieuwe wind, die het hooglied van de alleenzaligmakende boom- en struiklooze korensteppe zingt, heeft hem zoolang in de ooren geblazen, dat hij zich zelf ouderwetsch en achterlijk begon te vinden, de bijl van den wand en de hak uit den hoek haalde en het kenmerkende van zijn land, het erfgoed van zijn vaderen, met wortel

en tak ging uitroeien. Waar vóór tien jaar zwartkop en nachtegaal nog zongen, eksters en steenuiltjes broedden in de groene wallen, daar ligt veld naast veld, en vanaf de doode heiningposten of het afschuwelijke prikkeldraad klinkt het monotone geschreeuw van de grauwgors, den vogel uit de oostelijke landen, den zanger uit de vervelende korensteppe . . .”.

De bloeiende sleedoorn bewees, dat ondanks het koude Aprilweer de natuur niet achter was, dank zij de zomersche dagen van Maart.

De fietstocht bezorgde mij een flinke verkoudheid, maar een paar dagen later kon ik toch de lust niet bedwingen naar het land van de kievitsbloemen te trekken (fig. 2). In het gebied Zwolle-Hasselt staan ze bij duizendtallen, ja, bij millioenen in de wei-

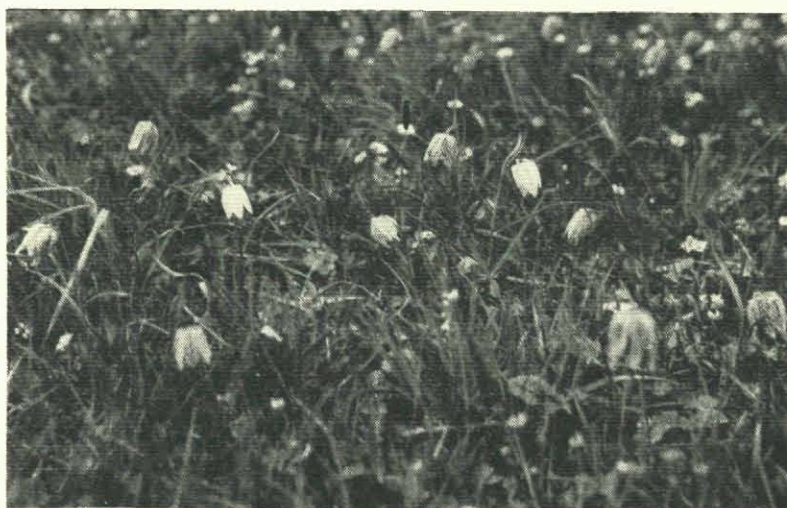

Fig. 2. Weide met kievitsbloemen.

landen en het is nauwelijks te gelooven, dat deze plant feitelijk een vreemdelinge is in ons land, zoo welig tiert ze hier. Toch hoort ze met haar verwant, de keizerskroon, in Azië (althans in den Kaukasus) thuis, en is blijkbaar met vele andere gewassen, die hier nu verwilderd voorkomen of als sierplanten en plantsoenboomen gekweekt worden, in de tweede helft der zestiende eeuw via Konstantinopel (Stamboel) en Weenen in West-Europa ingevoerd. Behalve de kievitsbloem (*Fritillaria Meleagris* L.) en de keizerskroon (*Fritillaria imperialis*) noem ik u kalmoes, sering, blauwe druifjes, paardenkastanje, tulp.

De meeste kievitsbloemen (fig. 3) zijn paarsrood, ofschoon witte niet zeldzaam zijn. De paarsroode zijn eigenaardig gevlekt, met rechthoekige, aaneensluitende blokjes; vandaar dat ze in Duitschland Schachblume heet. Wie een beetje laat in 't seizoen komt, ziet heel weinig witte exemplaren, omdat die bij voorkeur door de jeugd geplukt worden. Ook nu weer zag ik jongens met groote bossen witte bloemen. Op mijn vraag,

wat ze met de bloemen deden, antwoordden ze, dat zij ze thuis in een vaasje zetten, maar niet in de kamer, want daar waren zulke wilde bloemen niet mooi genoeg voor! Eén van de knapen deed mij heel gul z'n bouquet cadeau, en ik kreeg bovendien technische wenken voor het zelf plukken: de stengel niet boven den grond doorbreken, maar met het witte eind uittrekken. Vele ruikers, die niet in de kamer mogen staan, bereiken ook zelfs de schuur of de keuken niet: groote hoeveelheden zag ik, blijkbaar achteloos weggeworpen, in een sloot, of aan den wegkant liggen. Zoo gaat het heel vaak: de kinderen worden klaarblijkelijk door het schoone van de wilde planten bekoord, echt menschelijk willen ze er wat van hebben, ze plukken, plukken maar!

en op weg naar huis wordt de moeite van 't vasthouden te veel; weg er mee dus! 't Zijn immers slechts wilde planten, ze kosten niets!

De bloemen, die hangen, en ongeveer zoo groot zijn als een kleine tulp, worden vooral door hommels bestoven. De stempels rijpen voor de meeldraden, die bovendien, als ze rijp zijn, veel korter zijn dan de stijl, waardoor kruisbestuiving bevorderd wordt. De stamper blijft dan echter nog intact, en indien geen kruisbestuiving plaats heeft, vindt zelfbestuiving plaats, doordat één van de zes meeldraden tegen de stempels aangroeit en deze van stuifmeel voorziet.

Even vermeld ik nog in dit verband, dat ik ook midden in den polder van Mastenbroek de kievitsbloem waarnam. Daar had ik ze nooit eerder gezien. Ondanks den kouden wind was het daar prachtig in het vlakke land. Doters en pinksterbloemen kleurden de weiden geel en lichtlila. Kemphaantjes, grutto's, kieviten, tureluurs en scholeksters waren er bij menigte. Langs den weg bloeiden ontelbare exemplaren van de kleine veldkers (*Cardamine hirsuta* L.). In een ondiep water schoot de moerasandijvie op. Op de knotwilgen hadden allerlei toevallige epiphy-

Fig. 3. Kievitsbloemen.

ten een plaatsje gevonden. Bij de kerk van Mastenbroek werd ik omgeven door een zwerm van muggen; het bleken zonder uitzondering paartjes in copulatie te zijn. Aan den berm van den weg zag ik vrij veel gulden boterbloem (*Ranunculus auricomus* L.). De soortnaam *auricomus* is typischer dan de Nederlandsche naam. Immers *auricomus* beteekent goudgekuifd, en dat is hier werkelijk aardig gevonden, omdat de bloemkroon inderdaad den indruk van een kuif maakt, want in den regel is slechts een gedeelte van de bloemkroon behoorlijk ontwikkeld.

Heel veel groeide de gulden boterbloem langs het Meppelerdiep (waar ik een roodkeelduiker waarnam); nog meer op den dijk van Zwartsluis naar Hasselt. Op dezen dijk stond ook veel paarse doovenetel; opvallend was dat op een klein gedeelte bijna alleen zuiver witte exemplaren bloeiden.

Nu ik toch in deze buurt rondzwierf, maakte ik ook een uitstapje naar de parnassia-weiden. Enkele jaren geleden zwierf ik op een avond door deze streken, toen mijn oog van verre reeds getrokken werd door talloze witte bloemen. Misschien kunt u zich mijn verbazing voorstellen, toen ik bij nader onderzoek vaststelde, dat al deze dui-zenden bloemen parnassia's waren. Het bleek mij verder, dat hier de Spaansche ruiter zeer veel groeide, verder geelhartje, waterdrieblad, zwanenbloem en witte water-lilie. En nu, terwijl alle weiden toch al behoorlijk groen waren, overal de dotters, pinksterbloemen en madeliefjes prijkten, en fleur en kleur aan het landschap gaven, lagen de parnassia-weiden nog dor en kaal en bruin. In de buurt wist ik een land-bouwer wonen, dien ik al eens eerder ontmoet had. Bij hem ging ik m'n licht eens opsteken, en hij vertelde, dat de grond er slecht was, weinig, en onvruchtbaar, nauwe-lijks de moeite van 't mesten waard, redenen waarom deze weiden dan ook niet ge-mest werden! Vroeger lag er een kleilaag over het veen, maar die klei was afgegraven, om bij den aanleg van een dijk gebruikt te worden.

Dit was een zeer merkwaardige mededeeling. Ik weet in verre omtrek — maar ik kan me vergissen — geen parnassia's te groeien. Zou het mogelijk zijn dat het par-nassia-zaad jaren, en misschien eeuwen aan één stuk door onder de kleilaag gelegen heeft, schijnbaar dood, maar in wezen goed bewaard, om tot nieuw leven te ont-kiemen, toen de klei weer verwijderd werd? Dezen zomer hoop ik gelegenheid te vinden enkele bezoeken aan dit merkwaardige terrein te brengen. En indien er wat bijzonders is te zien, zal ik het verslag van de excursies den lezers van „De Levende Natuur” niet onthouden.

A. J. DE BOER.